

Viitamisnäpunäiteid uurimistöö juhendajale ja koostajale

Krista Kerge

Tallinna ülikooli rakenduslingvistika professor

Kui õpilane asub mingit teemat uurima, siis vajab ta teooriat, mille alusel oma uurimismaterjali liigitada ja analüüsida. Hea uurimus on ühtlasi diskussioonis teiste uurimustega samal või lähedasel teemal. Kokkuvõtte ja järelduste osas võrdleb õpilane, kas tema tulemused

- täiendavad varasemaid uurimusi (näiteks lisavad varem teada andmeliike uue materjali kohta),
- on nendega sarnased (kinnitavad varasemaid uurimusi ja seisukohti) või
- erinevad nendest (lukkavad varasema järelduse ümber ja viitavad edasise uurimise vajadusele).

Näiteks on 5. ja 7. klassi spontaansete õpilasesseede sõnavara rikkust uurinud Kerge, Uusen ja Põlda (2014). Kui nüüd gümnasist uuriks samadel meetoditel sõnavara rikkust 6. klassi lugemispäevikutes, võiks selguda, et sõnavara on seal rikkam kui mainitud arvamuskirjutistes. Niisugune võimalik tulemus lubaks kummutada viidatud arvamuskirjutiste uurimuse järelduse, et 5.–7. klassi õpilaste sõnavara rikkuse arengus on seisak (samas: 170). Ühtlasi lubaks niisugune haakuv tulemus püstitada uue oletuse, et sõnavara rikkus sõltub enam kirjutatavast tekstiliigist kui õpilase vanusest.

- See tähendab, et juba uurimisprobleemi püstitades tuleks vaadata,
- kas ja kes on sama või lähedast probleemi uurinud, olgu Eestis või maailmas;
  - millisele teooriale on varasemad uurimused toetunud;
  - milliseid meetodeid on varem kasutatud (näiteks sama meetodi puhul saab tulemusi otseselt võrrelda, teise meetodi puhul saab järeldada, kas meetod viib sarnastele järeldustele või ei).

Täpselt samuti võib uurida juba uuritud objekti teisi tunnuseid, nt 5. ja 7. kl arvamuskirjutiste õigekeelsust. See rikastaks varasemaid arusaamisi kirjutusoskuse arengust uue tahuga. Igasugune eeskuju aitab mõtteid korrastada ja teemaga-probleemiga sobivaid meetodeid leida. Oluline on ka vilunuma uurija võimalik liigituseeskuju ja tema teadustöö kui teksti eeskuju – mis osad uurimistulemuste ülevaates esitatakse ja mis järjestuses seda tehakse.

Kirjalikus uurimisraportis esitatakse teooria ja/või sarnaste uurimuste ülevaade lühidalt kohe sissejuhatuse järel ehk enne tulemusi. Kirjutades peab omakorda pidama meeles, et teadustekstis vajab viidet iga mõte, mis kuulub teistele, ja iga mõiste, mida varem keegi on seletanud või liigitanud. Viiteta jäävad ainult õpilase enda oletused ja tulemused. Ka internetiallikas vajab täpset viidet ja kirjet – selle aadress antakse joone all, kuid osas „Kirjandus” peab teose kirje sisaldama kõiki kättesaadavaid andmeid (vt pikemalt allpool). Liiga sageli viidatakse veebiallikale ainult aadressiga, kuid see ei luba otsingut korrata ja on vastuolus autoriõigusega.

Kuidas teoreetilist raami leida

Inimkonna maailmamõistmine areneb pidevalt. Teooria on enamasti suurtele teadmistele põhinevast kogemusest või asjade, nähtuste ja protsesside uurimistest välja kasvanud hüpotees – teatud hetke oletus, et asjad on nii ja mitte teisiti. Edasised uurimused annavad sellele omakorda tõestusi või näitavad teooria nõrkust. Õpilasuurimuse olulisi teoreetilisi raame on õpikud ja aimeallikad, mis on nende kirjutamiseelse aja praktika üldistus. Allikaid võiks gümnaasium juba kasutada võrdlevalt. Näiteks saab võrrelda kindlat definitsiooni kahe kirjastuse või eri aegade õpikutes, kuid ka õpikuselgitusi teaduslikus või aimeallikas esitatuga.

Entsüklopeediaid teadlane üldiselt ei kasuta, kuid õpilasuurimuses on lubatud needki, eriti muidugi teemakohase eriala entsüklopeediad, seletussõnastikud ja käsiraamatud¹. Kui kasutada võõrkeelseid allikaid, siis aitavad kirjandusest leitud oskussõna tähendust paremini mõista lähtekeele

---

¹ Erialaseid seletussõnastikke ja käsiraamatuid on ülitugeva spetsialiseerumise ajal hakanud kasutama ka teadlased ning neid on hakanud ilmuma rööpselt paljudelt tuntud teaduskirjastajatelt, nagu Arnold Publishers, Benjamins, Cambridge University Press, Continuum, De Gruyter, Elsevier, Kluwer, Lang, Lawrence Erlbaum, Oxford University Press, Palgrave Macmillan, Sage, Wiley-Blackwell jt.

seletussõnaraamatud. Näiteks on inglise keele puhul veebis seni tasuta Merriam-Websteri sõnaraamat. Kõige lihtsam on alustuseks guugeldada eesti otsisõna ja selle inglise vastet koos viitega, nt otsida teemakohaste märksõnade *paronüümia* ja *paronymy*, *žanr* ja *genre* kõrval kombinatsioone *genre Merriam-Webster*, *paronym Merriam-Webster* jne. Isegi eesti sõnavara ja grammatika nähtusi saab loovamalt mõista, kui meie keeleraamatute kõrval vaadata mõistete sisu inglise keeles. Tulemused võivad üllatada. Otsisõnadele aitab vasteid leida Mati ja Tiiu Erelti ning Enn Veldi „Eesti–inglise keeleteaduse sõnastik” (vt täpset kirjet allpool „Kirjandusest”).

Õpilasuurimuses ei ole tabu ka Vikipeedia/Wikipedia, mis tahes keelt õpilane sealt oskaks kasutada (ei soovitaks küll alustada Google'i tõlke abiga). Juhendav õpetaja on see inimene, kes oskab öelda, kas see veebiallikas on kindla mõiste puhul usaldusväärne. Igatahes tasub seal teha esimesi mõtet toetavaid otsinguid. Vikipeediale viidatakse tekstis nagu igale veebiallikale, andes leiu aadressi koos vaatamiskuupäevaga joone all. Kasutatud artikli kirje esitatakse sõnastike ja entsüklopeediliste allikate viisil, alustades leitud märksõnast. Näiteks mõiste „žanr” definitsioonile² võiks viidata, nagu siin joone all on tehtud, „Kirjanduses” aga esitada kirje:

žanr. – Vikipeedia. Vaba entsüklopeedia. Wikimedia Sihtasutus.
<https://et.wikipedia.org/wiki/%C5%BDanr> (vaadatud 20.06.2015).³

Lisan kohe, et Vikipeediast leitud eestikeelne žanridefinitsioon on kitsas ja puudutab ainult ilukirjandust. Liikudes eestikeelse artikli kõrval vasakus menüüs inglise keelele (link *English*), satub otsija märksõnale *genre*⁴. Sealt leiab kirjandus-, muusika-, filmi-, kujutava kunsti jm žanrite kõrval ka Bahtinist (inglise tekstis Bakhtyn) lähtuva moodsama žanriteooria ning tuntud kirjandust 21. sajandist, nagu Devitti, Faircloughi jt teosed.

Otsinguid saab leitud alusel jätkata, kuid kindlasti tuleb juhendajaga nõu pidada, mis leitust on oluline lihtsalt mõtte korrastamiseks, mis aga väärrib kasutamist ja viiteid. Inglisekeelne otsing võiks eestikeelset alati toetada. Samas saab Vikipeedia-artikli vasakust keeltemenüüst valida

² vt *žanr* Vikipeedias <https://et.wikipedia.org/wiki/%C5%BDanr> (20.06.2015).

³ Siinkohal juhin tähelepanu, et nimestike (listide, loendite, ka tabelilahtrite) puhul tuleks eelistada vasakjoondust, sest need sisaldavad sageli nimesid, mida ei poolitata, ja nii jätkaks rööpjoondus segavalt pikki sõnavahesid, ehkki on tavaline ülejäänud töös, eriti kui seejuures harjuda pimepoolitama.

⁴ vt *genre* allikas Wikipedia. <https://en.wikipedia.org/wiki/Genre> (20.06.2015).

kõiki keeli, mida õpilane mingil määral valdab (eriti siis, kui ta juba on hakanud Google'i tõlkega manipuleerimiseks piisavalt asjast aru saama). Ka Vikipeediast leitud nimesid ja märksõnu saab kombineeritult guugeldada, nt sisestada otsingusse kombinatsioone *Bakhtin genre*, *Devitt genre*, *Fairclough genre* vm. Tippides otsingutesse sõna *genre*, pakub mootor omakorda variante *genre analysis*, *genre meaning* jm, millest mõnigi kord on abi. Guugeldamine on toeks alati, tuleb lihtsalt katsetada teemakohaseid märksõnu keeltes, mida õpilane valdab.

Inglise keeles leiab abi palju, kuid tekib oht, et hätta jätab tõlkeoskus: tõlkimine ei ole sõnade ümberpanek, vaid mõtte leidmine sõnade toel. Algajale käib see tihti üle jõu, kuid ehk saab siis kaasjuhendajaks paluda võõrkeele õpetaja.

Aimeallikatega võib keskkoolis piirduda, kuid sel on ka omad küsitavused. Sageli näitavad värskemad uurimused asju hoopis uues valguses. Seni uuritud teemadega haakumiseks on hea otsinguid alustada eestikeelsetest bakalaureuse- ja magistritöödest, mis on oma tasemelt õpilasuurimusele lähedal – doktoritööde lugemine võib käia üle jõu. Hea ülevaate pakub Tartu ülikooli lõputööde keskkond DSpace, mille leiab otsinguga. Seal saab valida huviväärse kogukonna, nt filosoofiateaduskonna alt eesti ja üldkeeleteaduse instituudi. Edasi on võimalik valida milline tahes tase, sh bakalaureusetööd, mille alt omakorda saab valida ainese (*subject*) lingi. Tallinna ülikooli raamatukogul on analoogiline keskkond E-ait, kuid seal on väljas kõik doktoritööd ja väike valik magistritöid. Küll aga leiab üliõpilastööde ülevaateid instituutide kodulehtedelt.⁵

Ka erialajakirjade ja -kogumike artiklid võivad pakkuda nii võimalikke teemasid kui ka eeskujude. Eesti keele ja kirjanduse uurijal on käepärast nii teaduslikud väljaanded, nagu Keel ja Kirjandus, Emakeele Seltsi ja Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamatud, kui ka aimeajakiri Oma Keel, kus tekstid on lihtsamas keeles. Kui teadusartikkel ka käib mitmeti üle jõu, võib see ideede allikana ikkagi toeks olla. Vastasel juhul kummitab plagiadi-oht: toetudes vaid ühele allikale, tsiteeritakse seda ebaproportsionaalselt suures mahus. Selline seostamata viitamine läheneb loomevargusele – niigi

---

⁵ Hetkel ei julge juhatusi anda, sest Oma Keele numbri ilmumise ajaks on riigi-ülikoolide struktuur muutunud, nt TLÜ-s läheb eesti keele ja kultuuri instituut humanitaarteaduste instituudi koosseisu. Kas ja kuidas üliõpilastööde ülevaateid seejärel esitatakse, ei ole veel teada.

on tänapäeval oht, et noored võtavad veebiallikaid kui juhuslikult kuulnud vaba juttu, mida võib ka vabalt viitamata vahendada.

Kui õpilane on juba huvitava teema leidnud, kuid ei tea keele- ja kirjandusuurijaid, siis aitab juhendaja leida eesti autoreid. Tegevteadlaste tööde ülevaate leiate juba nime järgi Eesti Teadusinfosüsteemist ETIS. ETIS-e sees on võimalik leida publikatsioone ka otsisõna järgi. Näiteks leidsin sõnaga „žanr” 55 ja sõnaga „õppijakeel” 29 meie teadlaste artiklit, samal ajal kui „eesti keel” osutus liiga avara sisuga otsisõnaks, andes vastuseks üle 2700 artikli.

Tekstis viitamine

Oma uurimust kirja pannes peaks harjuma kirjutama enda nimel. Kõik omaenda tegevuste kirjeldused – kuidas ma teema püstitasin, mida ma uurisin, keda küsitlesin, mida leidsin – võib esitada *mina*-vormis, ehkki mitte isiklikuks minevas stiilis (teadustöö on asjalik ja jätab kõrvale arvamused, hinnangud ning emotsioonid). Selline *mina*-vorm loob kirjutajale loomuliku suhte viidatavate autoritega ja liidab nende mõtted raporti sidusaks osaks.

Toon siinkohal mõned fiktiivsed isikulise stiili näited, kasutades kindla aine jaoks tüüpilist viitamisviisi. Näiteks humanitaar- ja sotsiaalteadused kasutavad eri tüüpi tekstisisest viitamist; loodusteadused joonealust viitamist ja numberviiteid, allpool on aga kasutatud kombineeritud viitamist – joonealuse järgi leiab autorid kirjanduse alt. Osa „Kirjandus” pakub omakorda ühe süsteemi eeskuju mitmest võimalikust viisist, kuidas kirjeid vormistada.

- (1) Põhikooli õppekava näeb suhtluspädevusena suutlikkust „ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada nii emakeeles kui ka võõrkeeltes, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust; ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi”.⁶ Keelekasutust ning oskust tekste mõista ja luua

---

⁶ vt elektrooniline Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020> (8.09.2015).

arendatakse teksti- ja õigekeelsusõpetuse kaudu (vt viidatud õppekava lisa 1⁷). Õigekeelsus on seejuures oluline teema, sest kirjakeel on Krista Kerge (2012: 69–71) järgi ainus keelevorm, mis ei anna ühelegi ühiskonnarühmale eeliseid. See keelevorm rajaneb traditsioonil ja seda tuleb kõigil õppida. Kerge järgi on kirjakeele korraldamise mõte selles, et „asjaliku sisuga tekste üheti mõista” (samas: 72) ja neid tuleb kohustuslikus koolihariduses õppida ka koostama.

Nii püstitasin küsimuse, kui hästi põhikooli lõpuklass õigekeelsust valdab. Uurisin õigekeelsuse kindlat tahku, lause õigekeelsust. Selle teema arendamisel leidsin tuge Mati Ereli raamatust „Lause õigekeelsus” (Erelt 2013). Nimetatud allika järgi liigitasin õpilaskirjutiste lausestusvead järgmiselt: ... Leitud vormi- ja kirjavigade liigitamisel pakkus tuge eesti keele käsiraamat (EKKR 2014). Need vead liigitasin järgmiselt: ...

- (2) Põhikooli õppekava⁸ taotleb kultuuri- ja väärtuspädevusena ka seda, et noor tajuks ja väärtustaks looduslikku mitmekesisust ja oma suhet loodusega. Loodusainete valdkonnas peaks õpilane juba 7. kl loodusõpetuses õppima märkama ning eesmärgistatult vaatlema eluslooduse objekte. Samas seab bioloogia ainekava teoreetilised eesmärgid.⁹ Linnud on kogu viidatud ainekavas esindatud väga napilt ja nii tekkis soov küsitada, kui palju noored linde tunnevad ning kus nad on linde tundma õppinud.

Sellel taustal uurisin piltidega varustatud küsitluse teel ühe loodusobjekti, kõige tavalisemate Eesti lindude (vt osa „Eesti aia- ja metsalindudest”) tegelikku tundmist 11. klassi õpilaste seas. Küsimustikke (vt lisa 1: Küsitlusleht) saatsin 32 inimesele, neist vastas 24, kõik vanuses 17-18 aastat (vt 1.2. Uurimuse osalejad ja meetod). Taustal jälgisin, kui palju annavad lindude kohta praktilist pildiga varustatud teavet bioloogia õpikud põhikooli

---

⁷ vt <https://www.riigiteataja.ee/akt/1290/8201/4020/1m%20lisa1.pdf#> (8.09.2015).

⁸ vt elektrooniline Riigi Teataja: <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020> (8.09.2015).

⁹ vt põhikooli õppekava lisa 4: <https://www.riigiteataja.ee/akt/1290/8201/4020/1m%20lisa4.pdf#> (8.09.2015).

III astmes, s.o 7.–9. kl¹⁰, ja kui palju gümnaasiumis, s.o 10.–12. klassis¹¹.

- (3) Leidsin Rajaleidjast huvitava küsimustiku õpistiilide kohta¹². Kindlat tüüpi õpitegevuste iseloomustamiseks saab seal märkida endale sobivad vastused. Samas leiab võtme, mida teatud vastuste valik tähendab. Kolmandana on esitatud tõlgendamise võimalus: õpilane saab võtme abil otsustada, kas ta on peamiselt visuaalne, auditiiivne kinesteetiline õppur ehk kas ta toetub peamiselt nägemisele, kuulmisele või liikumisele ja mis tüüpi ülesannete juures. Tahtsin leida ka lisateavet. Nii leidsin, et veidi teiselaadselt jagab õpistiile Innove materjal (2013; vt allpool)¹³. Peter Honey ja Alan Mumfordi õpistiilide teooria jagab omakorda õppurid nelja rühma: aktivist, peegeldaja, teoreetik, pragmaatik. See jaotus on otseselt seotud õppimistsükli etappidega, nagu kogemus, kirjeldamine, järeldamine ja planeerimine. (tark.ee 2008¹⁴)

Õpistiil on määratletud ka viiekeelses haridussõnastikus, kust sain abi võõrkeelsete oskussõnade leidmiseks. Seal esitatakse märksõnad *õpistiil* ja *kognitiivne õpistiil*, mida määratluste järgi on küllaltki raske eristada. Õpistiil on haridussõnastiku järgi „igale õppurile eriomane viis teadmisi ja oskusi omandada” ning kognitiivne õpistiil „õpistiil, mis iseloomustab inimeste erinevusi info tajumisel ja korraldamisel” (Erelt jt 2014).

Selliste omast huvist alanud leidude taustal tekkis huvi uurida, kui palju on meie vanuses eri õpistiilide esindajaid ja mis laadi

---

¹⁰ Relve, Kirk, Tuvikene, Pappel, Hain, Mägi, Randveer, Kollist 2011; Toom, Teder-soo, Relve 2012; Relve, Kokassaar, Martin, Vanatoa, U. Rammul, I. Rammul, Ivask, Toom, Kalamees-Pani, Kollist 2012; Kokassaar, Relve 2013.

¹¹ Tenhunen, Venäläinen, Hain, Tihtarinen-Ulmanen, Sotkas, Happonen, Holopainen 2012; Tenhunen, Hain, Venäläinen, Tihtarinen-Ulmanen, Holopainen, Sotkas, Happonen, Haldre, Tsaro 2012; Tenson, Kaldalu, Tenhunen, Hain, Venäläinen, Tihtarinen-Ulmanen, Holopainen, Sotkas, Happonen 2013; Happonen, Holopainen, Sariola, Sotkas, Tenhunen, Tihtarinen-Ulmanen, Venäläinen, Rannap, Zingel, Hain, Sepp 2013.

¹² http://www.rajaleidja.ee/public/Suunaja/Grupinoustamine/uued_kavad/Too-leht_Opistiilide_kusimustik.pdf (8.09.2015).

¹³ http://koolikitarr.ee/wp-content/uploads/2012/08/opistiilid2_innove.pdf (8.09.2015).

¹⁴ <http://www.tark.ee/opistiilid-kuidas-me-opime-ja-opetame-2> (8.09.2015).

ülesannete puhul on ülekaalus üks või teine stiil. Uurimuse eesmärk on ennekõike anda õpetajatele teada, millised õppijad on nende õpilased, sest „õpistiili on võimalik kujundada sobivaid õpistrateegiaid õpetades” (Innove 2013). Teisalt aitab selline uurimus kaasõpilastel oma põhistiili teadvustada ja motiveerib omandama sobivaid õpistrateegiaid, kus kohtuvad inimese tajustiil (kujundlik või verbaalne mõtlemine), infotöötlusstiil (aktiivselt katsetav või järelemõtlik) ja õpistiil (Innove 2013).

Milline tahes viiteviis valida, viitamissüsteem peab töös olema ühtne. Oluline on, et kõik viidatud allikad oleksid kirjanduse nimestikus ning et kirjanduse nimestikus ei oleks samas midagi, millele töös ei viidata. Tänapäeval saab seda lihtsalt kontrollida töölaua-otsingu abil: kui allika esmaviite juures käivitada otsing viidatud nimega, siis on näha, kas kõik viited on ühesugused ja kannavad sama aastaarvu ning kas teose kirje on kirjanduses olemas. Sama tuleks korrata kirjandust kontrollides: panna otsingusse iga autori nimi ja vaadata, kas temale on tekstis viidatud ning kas seda on tehtud täpselt. Igaks juhuks peaks kontrolli kordama kirjetes viidatud ilmumisaastatega, mis toob esile teistsugused vead (nt eksimused autorinimes).

Viitamist õpetavad mitmesugused kättesaadavad raamatud. Asendamatu abimees igale vähegi süvenevamale ja ülikooli pürgivale gümnaasiumiõpilasele on „Uuri ja kirjuta” (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2005). Viitamise näiteid pakuvad nii õpilaste uurimistöö juhendid (nt Vija, Sõrmus, Artma 2012 ning rohked avalikud koolide juhendid¹⁵) kui ka üliõpilastele – eriti bakalaureusetööde vormistajatele – mõeldud juhendid (Uuspõld 2000; TÜ filosoofiateaduskonna juhendid¹⁶; TÜ ühiskonnateaduste instituudi juhendid¹⁷; TLÜ EKKI juhend¹⁸ vm). Iga aine juhendaja saab soovitada ka ajakirju ja raamatuid, mis annavad erialaomast eeskujut,

---

¹⁵ Veebis koolide juhendeid võrreldes leiab siin-seal nii asjatuid erinevusi kui ka teatud jäikust, mistõttu koolid võiks oma juhendeid teistega aeg-ajalt võrrelda ega peaks ühest mallist liiga rangelt kinni hoidma: kannatajaks osutuvad liigse ranguse puhul vahel just need, kes palju on lugenud ja eri eeskujusid leidnud.

¹⁶ <http://www.fl.ut.ee/et/810369/juhendid-ja-korrad/73329> (8.09.2015).

¹⁷ <http://www.yti.ut.ee/et/juhendid> (8.09.2015).

¹⁸ <https://www.tlu.ee/UserFiles/Humanitaarteaduste%20instituut/dokumendid%20ja%20juhendid/loputoode%20vormistamise%20juhend%20EKKI.pdf> (8.09.2015).

kuidas ainekse esitada, kuidas viidata ja kuidas vormistada allikakirjeid. Iga süsteem on hea, kui ta on järjekindel. Näiteks on eesti keele ja kirjanduse uurimuste vormistamisel abiks juba mainitud Emakeele Seltsi ja Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamatud, mis on varustatud autoritele mõeldud veebijuhtenditega – vilunud toimetaja Maria-Maren Sepperi sulest leiab nii tekstis viitamise kui ka kirjade vormistamise juhiseid ja näiteid.¹⁹

Õpetajatele on suunatud Haridus- ja Teadusministeeriumi materjal „Uurimistö juhendamine”²⁰, kus kogemusi jagavad mitmed autorid ja kus näiteks Imbi Henno pakub eri ainete uurimistö juhendmaterjalide lingitud veebiaadresse kolmel leheküljel (Henno WWW: 37–39).

Kirjandus

Erelt, Tiiu; Mari Kadakas, Ulve Kala-Arvisto, Inger Kraav, Viivi Maanso, Helin Puksand, Eva Tamm 2014. Hariduse ja kasvatuse sõnaraamat. Tallinn: Eesti keele instituut, EKSA.

Happonen, Päivi; Mervi Holopainen, Hannu Sariola, Panu Sotkas, Antero Tenhunen, Marja Tihtarinen-Ulmanen, Juha Venäläinen, Riinu Rannap, Hanno Zingel, Elmar Hain, Tuul Sepp 2013. Bioloogia õpik gümnaasiumile, IV kursus. Evolutsioon. Ökoloogia. Keskkonnakaitse. Tallinn: Avita.

Henno, Imbi WWW. Ülevaade valdkonnaraamatute artiklitest uurimistö ja uurimusliku õppe rakendamise kontekstis. – Uurimistöde ja praktiliste tööde läbiviimise korraldamine gümnaasiumis. Juhendmaterjalid koolidele, 36–39. https://www.hm.ee/sites/default/files/uurimis-_ja_praktiliste_toode_korraldamine_gumnaasiumis.pdf (vaadatud 8.09.2015).

Hirsjärvi, Sirkka; Pirkko Remes, Paula Sajavaara 2005. Uuri ja kirjuta. Tallinn: Medicina.

Kerge, Krista 2012. Keelekorraldus: kas ka täna? – Sõnaga mõeldud mõte. Pühendusteos Tiiu Ereltile 20. aprillil 2012. (= Eesti Keele Instituudi toimetised, 14.) Tallinn: EKSA, 67–76.

Kerge, Krista; Anne Uusen, Halliki Põlda 2014. Teismee loovkirjutiste sõnavara ja selle hindamine. – Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat, 10, 157–175.

Kokassaar, Urmas; Külli Relve 2013. Bioloogia õpik 9. klassile, I osa. Tallinn: Avita.

---

¹⁹ vt *Vormistusjuhend* http://www.emakeeleselts.ee/esa_tutvustus.htm ja *Autorile* <http://www.rakenduslingvistika.ee/index.php?view=content&id=1&subId=23> (8.09.2015).

²⁰ https://www.hm.ee/sites/default/files/uurimis-_ja_praktiliste_toode_korraldamine_gumnaasiumis.pdf (8.09.2015).

- Kokassaar, Urmas; Mati Martin, Külli Relve 2013. Bioloogia õpik 9. klassile, II osa. Tallinn: Avita.
- Merriam-Webster Dictionary. An Encyclopaedia Britannica Company. <http://www.merriam-webster.com/dictionary/dictionary> (vaadatud 8.09.2015).
- Relve, Külli; Anne Kirk, Arvo Tuvikene, Piret Pappel, Elari Hain, Eve Mägi, Aime Randveer, Ülle Kollist 2011. Bioloogia õpik 7. klassile. Tallinn: Avita.
- Relve, Külli; Urmas Kokassaar, Mati Martin, Alo Vanatoa, Ullar ja Ivi Rammul, Mari Ivask, Maie Toom, Kulli Kalamees-Pani, Ülle Kollist 2012. Bioloogia õpik 8. klassile, II osa. Tallinn: Avita.
- Sepper, Maria-Maren 2010. Emakeele Seltsi aastaraamat 57 (2011). Kaastöö vormistusnõuded. http://www.emakeeleselts.ee/esa_tutvustus.htm (vaadatud 8.09.2015).
- Tanel Tenson, Niilo Kaldalu, Antero Tenhunen, Elmar Hain, Juha Venäläinen, Marja Tihtarinen-Ulmanen, Mervi Holopainen, Panu Sotkas, Päivi Happonen 2013. Bioloogia õpik gümnaasiumile, III kursus. Molekulaarbioloogia. Viirused ja bakterid. Pärilikkus. Tallinn: Avita.
- tark.ee 2008 = Õpistiilid – Kuidas me õpime ja õpetame. Allikas: Honey P., Mumford A. 1992, The Manual of Learning Styles (www.peterhoney.com). <http://www.tark.ee/opistiilid-kuidas-me-opime-ja-opetame-2> (vaadatud 12. sept 2015).
- Tenhunen, Antero; Elmar Hain, Juha Venäläinen, Marja Tihtarinen-Ulmanen, Mervi Holopainen, Panu Sotkas, Päivi Happonen, Kai Haldre, Kaire Tsaro 2012. Bioloogia õpik gümnaasiumile, II kursus. Organismide energiavajadus, areng ja regulatsioon. Tallinn: Avita.
- Tenhunen, Antero; Juha Venäläinen, Elmar Hain, Marja Tihtarinen-Ulmanen, Panu Sotkas, Päivi Happonen, Mervi Holopainen 2012. Bioloogia õpik gümnaasiumile, I kursus. Bioloogia kui teadus. Organismid. Rakuõpetus. Tallinn: Avita.
- Toom, Mare; Leho Tedersoo, Külli Relve 2012. Bioloogia õpik 8. klassile, I osa. Tallinn: Avita.
- Uuspõld, Ellen 2000. Üliõpilastööde vormistamise juhend. Tartu: TÜ eesti keele õppetool.
- Vija, Maigi; Kadri Sõrmus, Irene Artma 2012. Uurimistöö kirjutajale. Tartu: Atlex.
- Vikipeedia. Vaba entsüklopeedia. <https://et.wikipedia.org/wiki/Esileht> (vaadatud 8.09.2015)
- Wikipedia. The Free Encyclopedia. Wikimedia Project. Wikimedia Foundation. <https://www.wikipedia.org/> (vaadatud 8.09.2015).